

Ivana Křížová: *Goethe a Kornélie. Podoba sourozeneckého vztahu. Rigorózní práce. – posudek oponenta*

Rigorózní práce je rozpracováním autorčiny práce diplomové. Ta se nazývala *Goethe v psychoanalytické literatuře*. Diplomovou práci jsem rovněž oponoval. Z posudku na diplomovou práci mohu zopakovat: „Výzkum spočívá v rozboru odborné literatury. Věcně jej lze charakterizovat jako zkoumání přínosu psychobiografie, konkrétně psychoanalytické, ke Goethologii. Tu nepсихоanalytickou Goethologii autorce reprezentují R. Friedenthal a jeho *Goethe: jeho život a doba*; a A. Seeleová a její *Ženy kolem Goetha*. Psychoanalytickou pak S. Freud a jeho *Jedna vzpomínka z dětství* a K. Eissler a jeho dvoudílná práce *Goethe: A psychoanalytical study*. Svou pozornost autorka soustředí na to, jak tyto autoři interpretují vztah Goetha k jeho o patnáct měsíců mladší sestře Kornélii.“

V textu diplomové práce jsem viděl dvě hlavní slabiny. Za prvé, poněkud matoucí bylo nekontrolované proplétání řeči rozboru a výkladu odborných textů o Goethovi a Kornélii a řeči autorčina vlastního rozboru vztahu mezi Goethem a Kornélií. Za druhé šlo o to, že z textu nakonec nebylo zcela jasné, v čem spočívá přínos psychoanalytické teorie ke Goethologii. A jednak o to, že netematizovala opačnou otázku, v čem spočívá přínos Goethologie k psychoanalytické teorii (po které volá srovnání Freuda s Eisslerem).

Rád konstatuji, že na obou slabinách autorka zapracovala. Co se týče té první slabiny, dokonce zavedla dvě samostatné subkapitoly pro souhrn výsledků studia literárních pramenů: jednu pro porovnání toho, co studování čtyř autoři přináší k výkladu vztahu Goetha a Kornélie (5.1 *Komparace záznamů*); jednu pro vlastní úvahy nad vztahem Goetha a Kornélie (5.2 *Interpretace záznamů*).

Co se týče té druhé slabiny, autorka se dokonce seznámila se dvěma texty Prophecy Colesové (vlastní monografie: *The importance of sibling relationships in psychoanalysis* z roku 2003; a sborník, který editovala: *Sibling relationships* z roku 2006), které jí zprostředkovaly diskusi k psychoanalytické teorii role sourozeneckých vztahů v psychosexuálním vývoji jedince. A těch nových 13 stran kapitoly 6. *Incestní problematika v psychosexuálním vývoji* a 8 stran kapitoly 7. *Diskuse* (jako alternativa k původním kapitolám 6. *Vývojové období řešení incestních otázek* – s. 58–66 a 7. *Diskuse* – s. 67–74 v diplomové práci) lze nyní číst jako úvahy v oboru otázky zpytující spíše přínos Goethologie k psychoanalytické teorii, než té otázky opačné – o přínosu psychoanalytické teorie Goethologii.

V souhrnu a stručně, z textu je nyní mnohem jasnější, čím je případ sourozeneckého vztahu Goetha a Kornélie zajímavý. Rozhodně to není tím, že by byl příkladem výrazné žárlivosti nejstaršího syna vůči mladšímu – a to z obavy, že jej připraví o lásku matky a místo něj zaujme mocenské postavení otce. Goethův vztah vůči Kornélii sice není prostý jakékoliv řevnivosti, ta však jakoby byla jen nezbytným doplňkem toho, že se ve vztahu ke své sestře identifikoval s rolí nadřazeného „otce-vychovatele“, který ke své „dceři“ chová láskyplný vztah tvůrce ke svému dílu – limitně „sama k sobě“. Vztah Goetha ke Kornélii tak není zajímavý jako příklad výrazné žárlivosti vůči Kornélii, nýbrž výrazné žárlivosti na Kornélii vůči ostatním – čehož si všímali i historici.

Goethe pak na svou sestru nežárlil jen jako na své dílo, ale též jako na milovanou ženu. Vztah Goetha ke Kornélii je tak zajímavý ještě tím, že Goethe byl se svou sestrou spjat výrazným vztahem sexuální přitažlivosti; srovnatelné se sexuální přitažlivostí matky pro syna – srovnatelné minimálně v tom, že jsou obě jako incestní tabuizované; a možná i z hlediska funkce ve vztahu k sexuálním partnerkám v dospělosti. Také toho si všímali i historici.

A z textu je nyní mnohem jasnější, že přínosem psychoanalytické teorie ke Goethologii je rozlišení těchto dvou dimenzí citového vztahu Goetha ke Kornélii a uvažování o psychologických mechanismech jejich fungování a vzájemné interakce (konkrétně jde o úvahy o tom, zda identifikace s rolí otce Kornélie byla reakcí na její sexuální přitažlivost či naopak). Z textu je nyní rovněž jasnější, že Goethologie prací na teorii vztahu Goetha a Kornélie je pro psychoanalytickou teorii přínosná prací na doplnění teorie Oidipského komplexu o problematiku erotických vztahů k sourozencům (vs. pouhých vztahů žárlivosti vůči sourozencům, resp. revnivosti).

Textu jako celku by bylo možné vytknout to, že není integrovaný jasným explicitním výkladem badatelského příběhu, a to příběhu hierarchicky uspořádaných zápletek a rozuzlení. Integrovaný je spíše strukturou opakované prezentace úvah o výše popsané základní struktuře vztahu Goetha a Kornélie. Nebo by šlo textu vytknout to, že v něm autorka na jedné straně aspiruje na vysokou řemeslnou sofistikovanost uváděním cizojazyčných znění citací a jejich českých překladů a na druhé straně nerespektuje, že s překlady do češtiny by potřebovala pomoc někoho překladatelsky zdatnějšího; nebo že nezvládá techniku parafráze encyklopedického výkladu Colesové (v subkapitole 6.2 *Sexualita mezi sourozenci* – s. 68–70 – používá tzv. citace z druhé ruky nebo odkazy na prameny, které neuvádí v seznamu literatury). Nebo že není jasné, jak v textu využila všech 12 titulů Freuda, které uvádí v seznamu literatury.

V souhrnu však soudím, že autorka splnila podstatné požadavky kladené na rigorózní práci a proto mohu její text doporučit k obhajobě.

V Praze 28. 1. 2015

PhDr. Miroslav Klusák, CSc.